

Kontinuita a progrese kurikula geografického vzdělávání na 1. a 2. stupni ZŠ

Petr Knecht

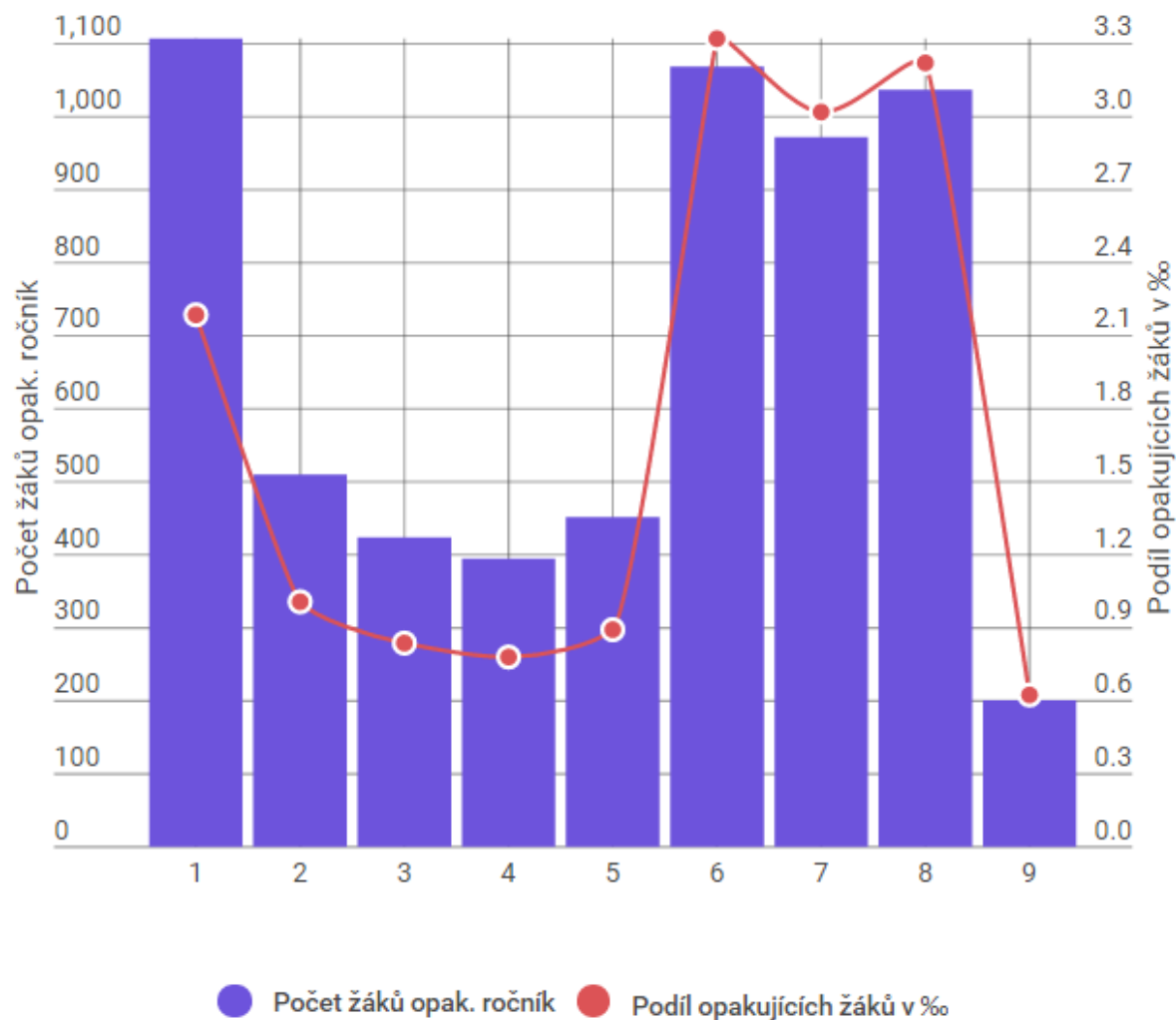
Přednáška

Proč toto téma?

Na jaké otázky společně budeme hledat odpovědi?

- 1) Proč jsou kontinuita a progresse považovány za klíčové charakteristiky kvality kurikula?
- 2) Jak by mělo vypadat kurikulum splňující požadavky na kontinuitu a progresi?
- 3) Jak zkoumat kontinuitu a progresi v kurikulu?
- 4) Jaký typ kurikula vlastně potřebujeme?

Nárůst neúspěšnosti žáků při přechodu z 1. na 2. stupeň

Mýty o 1. a 2. stupni

„[...] první stupeň českých základních škol se daří žádoucím způsobem proměňovat, druhý stagnuje a lpí na překonaných přístupech.“
(Dvořák, 2011, s. 83; s odvoláním na zprávy ČŠI)

„[...] nelze říci, že by se nám rozdíl [mezi 1. a 2. stupněm] podařilo zdokumentovat.“
(Najvarová, Najvar, & Janík, 2008, s. 159).

„Na 1. stupni [ze strany žáků] ještě nedochází k zásadní kritice školního učení [...] jako v pozdějších letech.“ (Kučera, 2005, s. 197)

„To hlavní kognitivní se naučili žáci už na 1. stupni. [...] Zkratkovitě, ale ne chybně lze říci, že na 2. stupni se už [žák] přestává učit.“
(Kučera, 2005, s. 205)

Kritéria kvality kurikula

- Relevance
- Praktičnosť
- Efektivnosť
- Jasnosť/srozumiteľnosť
- Kontinuita (koherencia/konzistencia)

(srov. Dvořák, 2012, s. 35; Van den Akker et al., 2009, s. 39)

Kontinuita kurikula

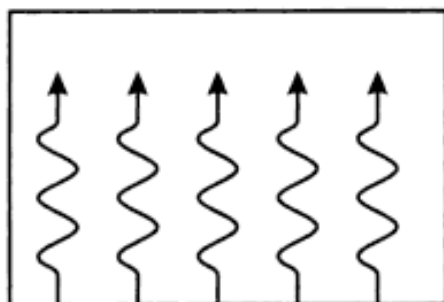
- VNITŘNÍ (vertikální) = korespondence mezi obecnými cíli (klíčovými kompetencemi) na jedné straně a konkrétními výstupy v jednotlivých vzdělávacích oblastech.
Provázání/provázanost kurikulárního dokumentu
- VNĚJŠÍ (horizontální) = stupeň sladění různých nástrojů vzdělávacího systému (standards, učebnice, testy), v našich podmínkách soulad RVP a ŠVP aj.
- Vše je možné sledovat na úrovni domén, vláken či deskriptorů (indikátorů).

Progrese kurikula

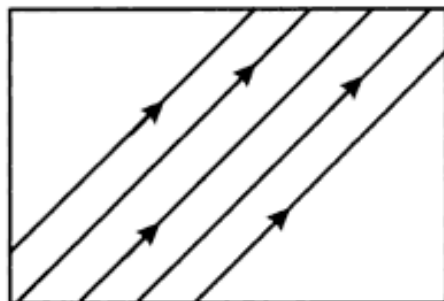
- *Progrese* kurikula = postupné rozšiřování a prohlubování vzdělávacích obsahů v kurikulu s cílem zajistit pokroky žáků v učení.
- Náročnost/rigoróznost
 - Šířka (počet témat)
 - Hloubka (koncentrace na určitou jádrovou oblast učiva)

Úrovně pokroku

a. A planning model

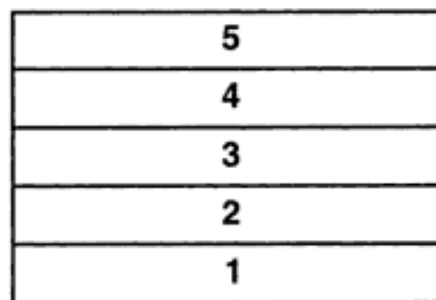

Lines of development
suggesting ...

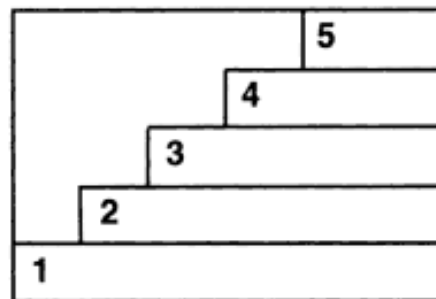

a gradual process along
inclines of achievement

**b. A summative assessment
and reporting model**

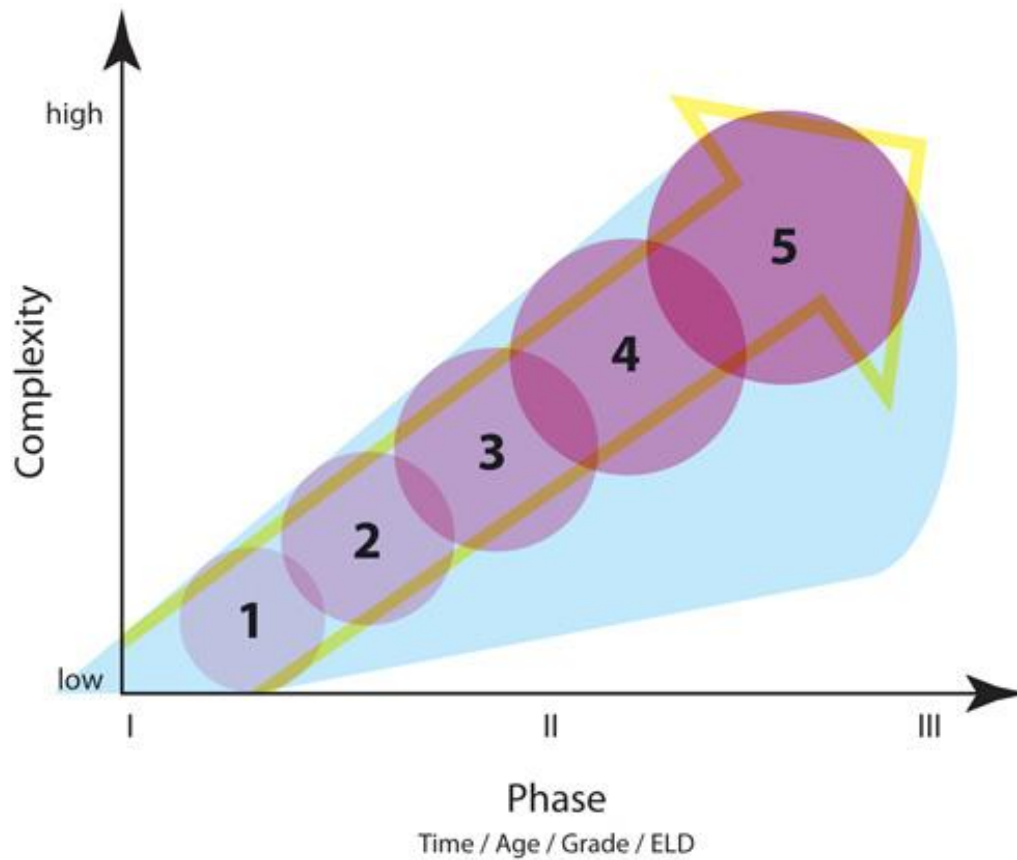

Level descriptions
suggesting ...

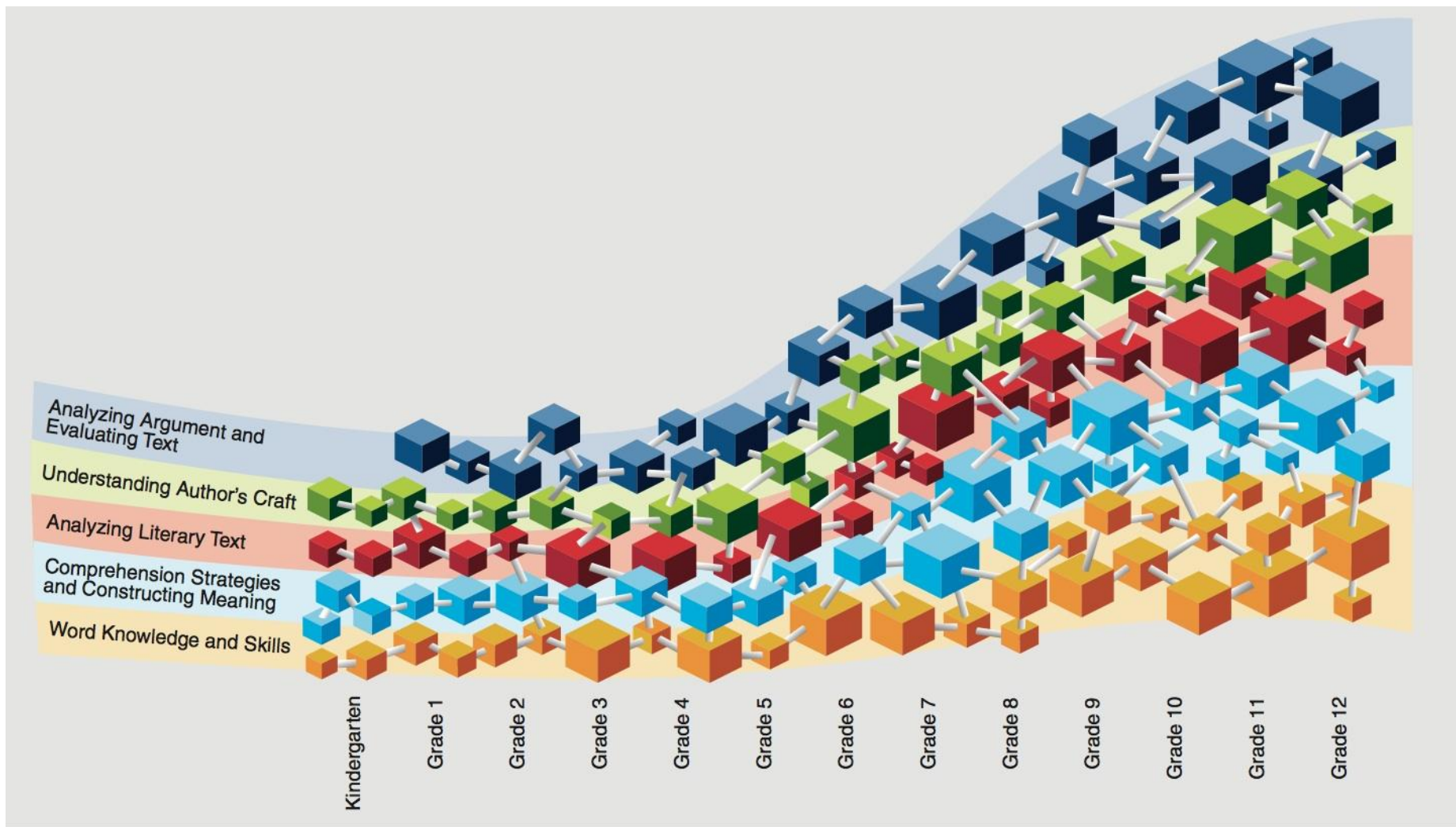

that progress advances
by a series of steps

Úrovně pokroku

Úrovně pokroku (čtení)

Příklad z RVP ZV (geografické vzdělávací obsahy)

... pohled do kurikula

Mapy učebního pokroku

- Learning Trajectories (LT) vs. Learning Progressions (LP)

Monočíslo

Journal of Research in Science Teaching, 2009, 46(6)

Special Issue: Learning Progressions

Indikátory učebního pokroku

1. Vysvětlení založené na naivních představách.
2. Vysvětlení založené na znalosti základních faktů/pojmů.
3. Vysvětlení založené na jednoduchém vyvozování ze základních faktů/pojmů.
4. Vysvětlení založené na komplexnějším zdůvodňování.

Přístupy k tvorbě map učebního pokroku

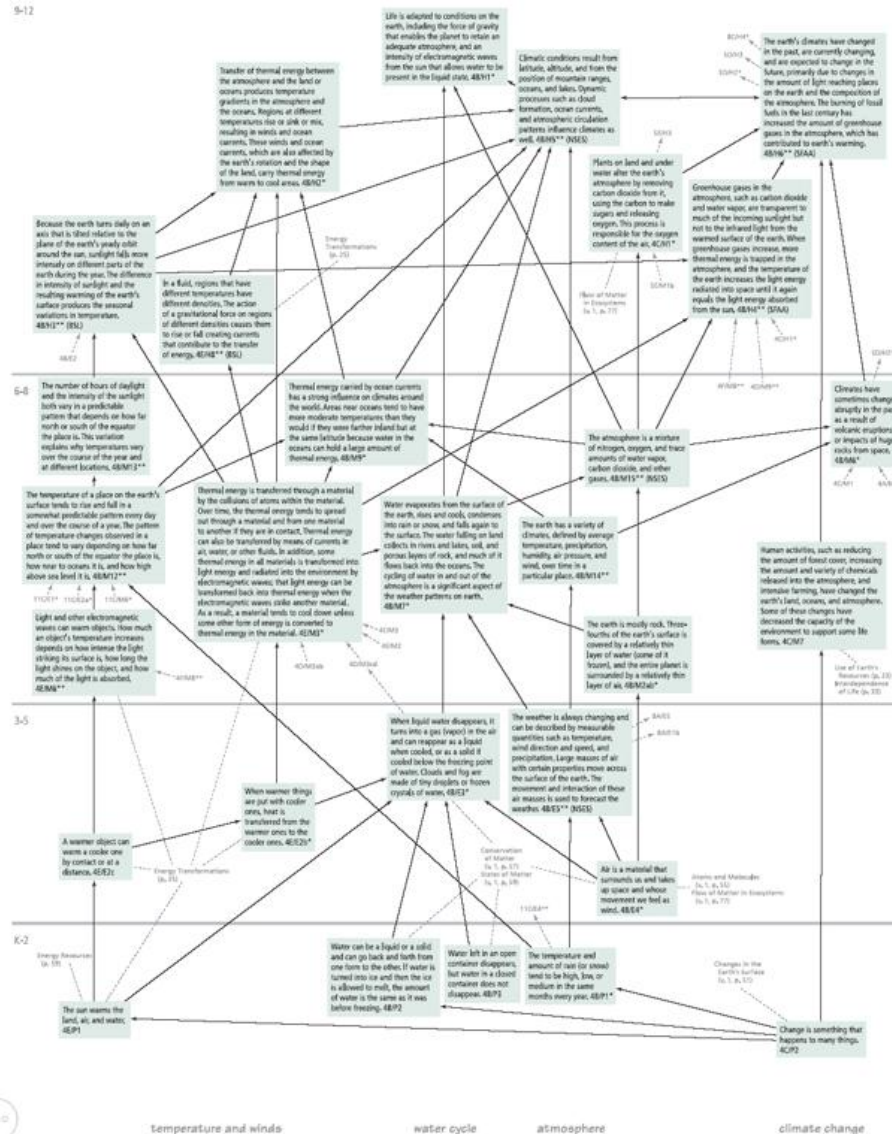
	1. Tvorba ukotvená v sekundárních datech	2. Data získaná in situ	3. Výuková intervence
Klíčová součást	Studium literatury o zákonitostech učení (v určitém vyučovacím předmětu).	Sběr dat od žáků z různých ročníků.	Zapojení smysluplné výukové intervence.
Tvorba učebních trajektorií	Založená na publikovaných výzkumných zjištěních, kurikulárních dokumentech, kanonických textech a názorech expertů v příslušné oblasti vzdělávání.	Viz přístup 1, hypotetické trajektorie učení jsou testovány u žáků a revidovány na základě výzkumných zjištění.	Viz přístup 1 a 2, dále je využita výuková intervence. Hypotetické trajektorie učení jsou následně revidovány na základě výzkumných zjištění.
Metoda hodnocení	-	Kvantitativní (multiple-choice, otevřené otázky) i kvalitativní (interview, pozorování).	Kvantitativní a kvalitativní hodnocení žáků před a po výukové intervenci.
Související výzkumné postupy	-	Iterativní zlepšování učebních trajektorií i jejich způsobů hodnocení na základě výzkumných zjištění.	Viz přístup 2, v některých případech jsou do výzkumu zapojeni také učitelé jako zprostředkovatelé výukové intervence.

Klíčová otázka: Jak jsme na tom u nás?

- Interpretace mohou být různé.

Jaký typ kurikula vlastně potřebujeme?

Závěr

- Kontinuita a progrese jsou v kurikulu 1. a 2. stupně ZŠ implicitními kvalitami kurikula.
- Úsilí o zexplicitňování vybraných kvalit kurikula legitimizuje, sjednocuje a rozvíjí oborové didaktiky.
- Mapy učebního pokroku by neměly nahradit státní kurikulum nebo standardy. Měly by být jejich přirozenými doplňky.

<http://www.ncrge.org/projects/geoprogressions/>

Literatura

- Bennetts, T. (2002). Continuity and progression. In Smith, Maggie (Ed.), *Teaching Geography in Secondary Schools: A Reader* (s. 83). London: Routledge.
- Duit, R., & Treagust, D. F. (2003). Conceptual change: a powerful framework for improving science teaching and learning. *International journal of science education*, 25(6), 671–688.
- Duschl, R., Maeng, S., & Sezen, A. (2011). Learning progressions and teaching sequences: A review and analysis. *Studies in Science Education*, 47(2), 123–182.
- Dvořák, D. (2012). *Od osnov ke standardům: proměny kurikulární teorie a praxe*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Huynh, N. T., Solem, M., & Bednarz, S. W. (2015). A Road Map for Learning Progressions Research in Geography. *Journal of Geography*, 114(2), 69–79.
- Jelemenská, P., Sander, E., & Kattmann, U. (2003). Model didaktickej rekonštrukcie: Impulz pre výskum v odborových didaktikách. *Pedagogika*, 53(2), 190–201.
- Klette, K. (2007). Trends in Research on Teaching and Learning in Schools: Didactics Meets Classroom Studies. *European Educational Research Journal*, 6(2), 147–160.
- Kučera, M. (2005). Páták. Celkový pohled (hlavně na Hnědou třídu). In *Psychický vývoj dítěte: od 1. do 5. třídy*. (s. 193–207). Praha: Karolinum.
- Najvarová, V., Najvar, P., & Janík, T. (2011). Procesy a příležitosti k učení na 1. a 2. stupni. In E. Walterová (Ed.), (s. 137–161). Praha: Karolinum.
- Sedláková, M. (2004). *Vybrané kapitoly z kognitivní psychologie: mentální reprezentace a mentální modely*. Praha: Grada.
- Van den Akker, J., de Boer, W., Folmer, E., Kuiper, W., Letschert, J., Nieveen, N., & Thijs, A. (2009). *Curriculum in development*. Enschede: Netherlands Institute for Curriculum Development.